

CD-ROM BEMUTATÓ

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár adatbázisai CD-ROM-on

Szociológiai információ 1984-1994

A magyar és magyar vonatkozású irodalom válogatott bibliográfiája CD-ROM-on

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Szociológiai dokumentációs osztálya 1972 óta évente jelentette meg nyomtatásban *Szociológiai Információ* című bibliográfiáját. 1987 óta a bibliográfiai regisztrálás számítógépen történik, a TEXTAR adatbáziskezelő program segítségével. A nyomtatott bibliográfia utolsó megjelent kötete az 1989-es év szociológiai irodalmát tartalmazza, és 1995-ben jelent meg.

A kiadványt részben főlváltotta a teljes adatbázis floppy-lemezes szolgáltatása, melynek megrendelői elsősorban könyvtárak.

Az adatbázis évente több mint 3000 friss tétellel gyarapodik, és a Szociológiai Információ régebbi

köteteinek válogatott anyagából retrospektív módon is bővül.

Jelenleg az 1984-1997 közötti évből kb. 50 000 tételt tartalmaz. Ebből az év elején megjelent CD-ROM-unkra csaknem 40 000 tétel került. (Szerkesztők: Hiripiné Vágh Mária –Karbach Erika. Bp. FSZEK-Arcanum, 1998.)

A Pressdok- és az MNB-CD-t is kezelő *Arctis for Windows* nevű szoftvert az Arcanum Databases céljainknak megfelelően fejlesztette tovább.

A program használatának minimális rendszerkövetelményei: IBM PC, 8 Mbyte RAM, Windows 3.1 vagy jobb.

A szociológiai irodalom adatbázisa *minden magyar és magyar vonatkozású* publikációt (magyar szerző külföldön vagy idegen nyelven megjelent publikációit, külföldi szerző magyar vonatkozású írásait) igyekszik regisztrálni – amennyiben az a szociológia és határterületei körébe tartozik. Mivel a szociológia erősen interdiszciplináris tudomány, véle-

ményünk szerint a CD-t mindazok jól használhatják majd, akik általános társadalomtudományi irodalmat igényelnek.

A bibliográfia *főbb témakörei*:

- A A szociológia elméleti, módszertani, szervezeti kérdései
- B A társadalmi fejlődés kérdésköre
- C Társadalmi struktúra, osztályok, rétegek. Etnikumok. (Cigányság.)
- D Szervezetek. Politika. Közigazgatás. Jog.
- E Településszociológia. Város, falu. Környezetvédelem.
- F Gazdaságszociológia (Vezetés-, munka-, ipar-, agrárszociológia)
- G Demográfia. Családszociológia. Szexualitás. Nemek. Életkorok.
- H Életszínvonal, életmód.
- I Szociális antropológia. Néprajz. Szociográfia.
- J Társadalmi problémák. Szociálpolitika. Egészségügy.
- K Társadalomfilozófia. Társadalmi tudat. Vallás. Erkölc. Érték
- L Szociálpszichológia
- M Oktatásszociológia
- N Kommunikáció. Tömegkommunikáció. Művelődés- és művészetszociológia

Ezeket az átfogó csoportokat tovább bontva összesen 60 témakörben lehet keresni. A témafelosztást a bibliográfia indulásakor az UNESCO által kiadott *International Bibliography of Social Sciences. Sociology* c. világbibliográfiától kölcsönöztük, és ha kissé differenciáltabban is, de megőriztük, hogy anyagunk témafelosztása legalább önmagával kompatibilis maradjon.

Az átfogó témaköröknél részletesebb keresést tesz lehetővé saját fejlesztésű *tárgyszórendszerünk*, mely a társadalomtudományban, szociológiában használatos fogalmakon kívül tulajdonneveket és időperiódusokat, korszakokat is tartalmaz. A tárgyszavak többsége kapcsolatban van egymással – alá-

főlérendeltségi vagy mellérendelő kapcsolatokat alakítottunk ki és a szinonimáknál is utalót használunk.

Adatbázisunkhoz több mint 200 rendszeresen és legalább megegyeszer ennyi alkalmanként szemlézett magyar és külföldi folyóirat témába vágó cikkeket dolgozzuk fel. (Tematikus számok, cikksorozatok, egy vagy több folyóiratban folytatott viták cikkeit és könyvismertetésekét is.) Évente több mint 1000 könyvet és tanulmánykötetet analizálunk.

A bibliográfiában regisztrált dokumentumok nagy része megtalálható a FSzEK központi könyvtárában. Segítségül a raktári jelzetet is közöljük.

A magyar szociológia iránti külföldi érdeklődést feltételezve a dokumentumok nyelvét, az idegen nyelvű rezüméket, sőt az idegen nyelvű címet is visszakereshetővé tettük. A CD-n az angol nyelvű keresőürlapot választva az előbb említetteken kívül angol nyelvű témakörök és tárgyszavak, valamint az idegen nyelvű címek szavai segítik a külföldiek tájékozódását.

A CD-s adatbázisban a következő indexekben lehet keresni: szerző, közreműködő (bármelyik névváltozata szerint), cím, dokumentumtípus, tartalmazó folyóirat, tartalmazó tanulmánykötet, megjelenési év, könyvsorozat, témakör, tezaurusz, tárgyszavak, szavak (a cím és az annotáció szavai), nyelv (a dokumentum és a rezümék nyelve).

A fenti indexekből megfogalmazott keresőkérdéseket hétféle variáció szerint kapcsolhatjuk össze. A már elmentett halmazokkal újabb műveletek végezhetők. Bizonyos adatok vagy tételek között kapcsolat áll fenn. Ezekre a külön megjelölt adatokra rákattintva újabb majd újabb tételekhez juthatunk el. Így pl. egy könyvnél megkaphatjuk az összes általunk regisztrált könyvismertetését, egy vitaindítóhoz megkereshetjük a hozzászólásokat, a tanulmánykötetben szereplő tanulmányokból eljuthatunk az azokat tartalmazó kötethez, vagy akár egy többkötetes mű leírásához.

vagyunk kíváncsiak, hogy egy tárgyszónak milyen bokra van, hogyan szűkíthetjük vagy bővíthetjük a keresési kérdésünket, akkor a tárgyszóra rákattintva megkapjuk az összes általunk létrehozott kapcsolatot.

A tételeket kétféle formában láthatjuk a képernyőn, illetve irathatjuk ki: az egyik az ún. *értelmező formátum*, amely minden adatot azonosít, megnevez, a másik egy – nem szabványos, hanem a Szociológiai Információ leírási hagyományait követő – *bibliográfiai formátum*.

Az adatbázis és CD-ROM változata a Nemzeti Kulturális Alap, az Országos Tudományos Kutatási Alap anyagi támogatásával és a Magyar Szociológiai Társaság tagjainak segítségével készült. Támogatóinknak ezúton is köszönetet mondunk.

A CD kiadásának tervezett programja 2000-ig:

☉ Szociológiai Információ 1980-1995

☉ Szociológiai Információ 1976-1996

☉ Szociológiai Információ 1972-1997

Tervezzük, hogy az adatbázis kurrens anyagát is adjuk az ARCTIS for Windows keresőrendszerben. Egyelőre azonban az 1994 utáni anyagrészt csak a TEXTAR-tulajdonosok vehetik igénybe floppy szolgáltatásunk keretében.

A CD *megrendelhető*: a FSZEK Szociológiai dokumentációs osztályán (Az egy felhasználó alkalmazás ára: 20 000 Ft + ÁFA. Postacím: 1371 Bp., Pf. 487. Tel.: 11-86-799) vagy az Arcanum kiadónál.

Karbach Erika

Irodalmi kritikák, tanulmányok bibliográfiája 1961-1996, szerkesztette: Pesti Ernő

CD-ROM-on az Irodalmi bibliográfia

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 1961-től kezdve folyamatosan adja közre a magyar és világirodalom alkotóiról és a fontos irodalmi korszakokról, fogalmakról magyar nyelven megjelent tanulmányok és kritikák bibliográfiáját.

1961 és 1992 között cédulaformátumban, *Irodalmi analitikus katalógus* néven negyedévente jelent meg. A feldolgozott folyóiratok száma 16-20 között mozgott. Ezen kívül évente 30-40 tanulmánykötet is feldolgozásra került. Az igen közkedvelt katalógusformátum nagy hátránya volt a rossz visszakereshetési lehetőség, hiszen minden tételről csak egy cédula kerülhetett a katalógusba a helyhiány miatt. A katalógus-építés munkaigényes vállalkozás volt, a könyvtárosok sok óráját lekötötte a negyedévente megérkezett cédulaanyag beosztása.

1993. január 1-jétől gépesítettük a vállalkozást és *Irodalmi bibliográfia* néven a Textar adatrögzítő programon havonta floppy-lemezen adtuk közre. A rendszerváltás után a folyóiratok száma jelentősen megnőtt, így jelenleg több mint 180 a kurrens feldolgozott periodikumok száma. Az analizált tanulmánykötetek száma 50 körül van, a gyarapodás 7-8000 tétel évente. A cédulaformátum valamennyi gondját megoldotta a számítógépes verzió, hiszen negyedóra alatt betölthetővé váltak a friss adatok, és a visszakereshetőség egy adatról 18-ra nőtt. A bibliográfia helyigénye csak a winchesteren jelentkezik.

1996-ban – nagy elszánással – az 1961 és 1992 között összegyűjtött mintegy 200 000 tételnyi katalógust revízió alá vettük és több mint 22 000 retrospektív tételt, lényegében a maradandó írások lelőhelyét rögzítettünk az Irodalmi bibliográfia adatbázisába. Az így nyert rendkívül értékes több mint

60 000 tételes bibliográfia CD-ROM-on történő megjelentetése kézenfekvő megoldásnak tűnt, és 1997 végén az Arcanum Kiadó közreműködésével megjelent a CD-ROM. Egyre több könyvtár és iskola rendelkezik CD-ROM-olvasóval, és az irodalom iránt érdeklődő kutatók, olvasók, egyetemi illetve főiskolai hallgatók, középiskolások és az őket kiszolgáló intézmények hasznos segédeszköze lehet a bibliográfia, amelyet cédula formában évtizedek óta, gépi adatbázisként évek óta használja a több mint száz előfizető könyvtár és iskola.

Az Irodalmi bibliográfia feltárja a folyóiratokban és tanulmánykötetekben megjelent, az írókról és műveikről szóló tanulmányokat, kritikákat, cikkeket. Az Irodalmi bibliográfia regisztrálja a klasszikus szerzők színpadi műveinek bemutatásáról szóló kritikákat. Ugyancsak megtalálhatók benne a művészfilmek kritikái is.

A „Személyről” szóló fejezetben az írókról írt monográfiák, tanulmányok, életrajzi adatokról szóló tudósítások (pl. kitüntetések, díjak, nekrológok) találhatóak. Az egyes kötetekről szóló kritikákat, ismertetéseket a „Szerző” című fejezetben kell keresni. A címeknél az összes könyv, kritika, tanulmány, film és színházi előadás címét lehet megtalálni. A közreműködői index az előadó színház nevét, a film- és színházi rendezőket, a fordítókat tartalmazza.

A többszempon-tú visszakeresést segíti a tárgyyszó-rendszer (pl. verselemzés, barokk stb.). Tizenhárom szempont szerinti visszakeresést (és ennek kombinációit) tesz lehetővé a CD-ROM. A CD-ROM adatbázis 255 magyar nyelvű folyóiratot (a

legfontosabb határon túli magyarokat is) és 395 tanulmánykötetet dolgoz fel. 7300 szerző 4400 alkotóról, 230 testületről írt 60 000 tanulmányának, kritikájának, cikkének bibliográfiáját tartalmazza. (Pl. József Attila 787, Petőfi Sándor 443, Móricz Zsigmond 305, Pilinszky János 251, Esterházy Péter 135 tétellel szerepel.)

A CD-ROM verzióban lényegesen könnyebb a keresés (főként az összetett keresések), mint a Textar formátumban. A CD-ROM megjelenésével egy időben lehetővé tettük a kurrens szolgáltatás CD-ROM verziójának megrendelését. Ez azt jelenti, hogy megrendelés esetén a kéthavonta küldött pótlások a jobban használható programmal érkeznek a könyvtárba. A CD-ROM vásárlóinak is felajánljuk a naprakész bibliográfia kurrens szolgáltatását. A megrendeléstől függően kéthavonta, negyedévente, félévente floppy-lemezen vagy CD-ROM-on küldjük a pótlásokat.

Végül néhány szót a jövő terveiről. Együttműködünk a Petőfi Irodalmi Múzeummal és az Állami Idegennyelvű Könyvtárral. Az Irodalmi Múzeum már 1997-ben elkezdte a kurrens magyar szépirodalom bibliográfiájának gyűjtését, mintegy 30 folyóirat feltárásával. Az Idegennyelvű Könyvtár pedig számítógépre viszi az idegen nyelvű gyűjtött anyagát. Terveink szerint 1998 végén ezek a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár által megjelentetett Irodalmi bibliográfiával együtt kerülnek kiadásra, kialakítva ezzel egy teljes körű Irodalmi bibliográfiát.

Pesti Ernő

KÖNYVTÁRI MINERVA

1996.

Az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központjának kiadványa a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával 1995-96-ban végzett felmérés anyagát tartalmazza. Az ismertetett 1130 könyvtár név-, cím és telekommunikációs adatain kívül a kiadvány tájékoztat a könyvtárak gyűjtőköréről, állományuk nagyságáról, feltáró eszközeikről, szolgáltatásaikról.

A két kötetbe foglalt fő rész két nagy egységre tagolódik: a budapesti könyvtárakat 5 csoportba (nemzeti, felsőoktatási, szak-, közművelődési és középiskolai könyvtárak) sorolva, a vidéki könyvtárakat pedig a települések, azon belül a könyvtárak neve szerinti betűrendben ismerteti. A Minerva harmadik kötete a mutatókat tartalmazza.

A Könyvtári Minerva 1996. ára: 3000,- Ft + ÁFA + postaköltség.
Megrendelhető írásban (faxon vagy e-mailen is) a következő címen:

Országos Széchényi Könyvtár
Könyvtártudományi Szakkönyvtár

1827 Budapest

Fax: 202-0804

E-mail: racz@oszk.hu
